

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Jany Yasin

“Západní hospodářská pomoc v rámci poválečné obnovy střední Evropy v počátcích studené války (1944–1950) ”

předkládané v roce 2023 na Ústavu hospodářských a sociálních dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

I. Stručná charakteristika práce

Předložená disertační práce se zabývá důležitým tematem západní hospodářské pomoci v rámci poválečné obnovy střední Evropy v počátcích studené války. Autorka se zaměřila na dva zásadní aspekty a formy této pomoci – na organizaci UNRRA a na Marshallův plán. Výchozím cílem práce bylo přinést nové poznatky a přispět k rozšíření výzkumu sledované problematiky. Autorka zvolila postup zdokumentovat chronologicky vývoj koordinované humanitární pomoci v USA s důrazem na organizaci UNRRA, které není v současné domácí historiografii věnována výraznější pozornost. Dalším cílem výzkumu Jany Yasin bylo podat výklad genese a realizace amerického plánu ekonomické pomoci a obnovy evropským státům postiženým válkou v podobě Marshallova plánu schváleného v roce 1948. Na rakouském příkladu představuje autorka jednu z forem realizace Marshallova plánu, a to v kontextu počátků studené války a vyhroceného vztahu mezi západními státy a sovětskými velmocenskými zájmy v Evropě.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Autorka sledovala a vyložila v domácí historiografii dosud nepříliš zpracované avšak stále v mnoha ohledech závažné a aktuální téma z poválečné hospodářské a politické historie. V práci zdařile představila inovativní pohled na zkoumanou problematiku s využitím současných metod výzkumu a mezinárodních podnětů. Práce přináší řadu nových či dosud méně známých poznatků a faktorů, jež formovaly a provázely vývoj, organizaci a cíle organizace UNRRA a zrod a cíle Marshallova plánu. Výklad je relevantně zasazen do dobového historického a politického kontextu. Autorka představila zkoumané téma na základě rozsáhlého a kriticky pojatého pramenného výzkumu v domácích a zahraničních archivech a studia domácí a zahraniční literatury včetně relevantních elektronických zdrojů. Práce tak přináší v mnoha ohledech výrazné podněty pro rozšíření studia historie a dopadů obou forem a plánů západní hospodářské pomoci v rámci poválečné obnovy Evropy a s ohledem na rakouský příklad též obnovy střední Evropy v počátcích studené války.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

V předkládané disertační práci hodnotí autorka organizaci UNRRA jako první mezinárodní organizaci s koordinovanou humanitární činností, která sehrála výraznou roli při hospodářské a sociální obnově válkou postižených států včetně Československa i řady mimoevropských států po roce 1945. Autorka připomněla okolnosti jejího vzniku, zaměření činnosti, vnitřní organizaci. V práci zkoumala méně známý fakt, že se UNRRA nesoustředila pouze na prvotní zasilání dodávek nejpotřebnějšího zboží, které mělo pomoci zvláště s výživou obyvatelstva. UNRRA se též zásadně věnovala programům zaměřeným na péči o skupiny osob spadajících pod kategorii Displaced Persons, zavlčených, násilně přemístěných, v podstatě po válce bezprizorních lidí. Také byla zapojena do programu vyhledávání a návratu ztracených lidí a dětí a do podpory repatriační politiky.

Dalším cílem výzkumu Jany Yasin bylo podat výklad geneze a realizace amerického plánu ekonomické pomoci a obnovy evropským státům postiženým válkou v podobě Marshallova plánu. Za výrazný přínos práce lze považovat, že na složitém rakouském příkladu představuje jednu z forem realizace Marshallova plánu.

Jana Yasin v práci důkladně analyzuje a zkoumá struktury a organizaci obou sledovaných programů hospodářské pomoci. Dle autorky ilustrují oba programy přechod myšlení a struktury organizované americké pomoci od formátu až původně altruismu podléhající UNRRA-y až po Marshallův plán, který charakterizuje jako výlučně hospodářsko-politický program. Autorka odpověděla na stanovenou hypotézu, zda oba tyto programy s původně humanitárním zaměřením zasahovaly též do politického vývoje, to dle autorky prokázaly ve výsledku jejich hlavní cíle, motivace a výsledky. Pokud se jednalo o Rakousko, upozornila, že Marshallův plán byl pro Rakousko koncipovaný tak, aby podpořil obyvatelstvo proti komunistickým tendencím a zabránil rozšiřování zájmů a vlivu Moskvy ve smyslu posílit vlastní ekonomické a mocenské zájmy. Jak správně upozornila J. Yasin, zvláštní statut Rakouska tak nespočíval jen v jeho do roku 1955 zcela neukotvené suverenitě. Dle autorky také v tom, že bylo jedinou zemí, která přijímala pomoc v rámci Marshallova plánu, jako země zčásti okupovaná Sověty a v atmosféře nebezpečí politického rozdělení. V tom také tkvěla dle J. Yasin specifika výrazné americké pomoci Rakousku ještě v době před schválením a zahájením čerpání prostředků z Marshallova plánu.

J. Yasin prokázala, že téma obou sledovaných forem západní hospodářské pomoci Evropě, zde výrazně střední Evropě na příkladu Rakouska, v sobě zahrnuje širokou problematiku. V tomto ohledu se rovněž analýza rakouského příkladu ukázala jako inspirativní a podnětná pro další komparace v rámci středoevropského prostoru a autorka prokázala, že má své oprávněné místo v domácím i zahraničním historickém výzkumu. Předloženou disertační práci pokládám za původní, autorka prokázala samostatnost při jejím zpracování a osobitý tvůrčí přínos. Výklad problematiky je srozumitelný, přehledný a logicky členěný. Formálně, stylisticky i jazykově byla práce zpracována na požadované úrovni s jedinou výhradou k řadě překlepů a neopravených shod podmětu s přísudkem. Ocenit lze též zajímavé přílohy zapracované do textu.

IV. Dotazy k obhajobě

V jaké míře věnuje současná historiografie, zejména domácí, pozornost zkoumání tématu Displaced Persons? Došlo v tomto ohledu k nějakému posunu?

V. Závěr

Předložená práce Mgr. Jany Yasin “Západní hospodářská pomoc v rámci poválečné obnovy střední Evropy v počátcích studené války (1944–1950)” jednoznačně splňuje požadavky kladené na disertační práci. Proto disertační práci doporučuji k obhajobě.

Předloženou disertační práci předběžně klasifikuji jako prospěla.

V Praze 31. prosince 2023

prof. PhDr. Jiří Kocian, CSc.